

Ola Lönnqvist och Anders Levén

GRAVSTENAR

i

S:t Laurentii kyrka

i

Söderköping

Ett samtal på S:t Ragnhilds Gille
Onsdagskvällen
29/3 1995

Det är en utmaning att ge sig i kast med ett ämne i ett sådant här sällskap, när man för några månader sedan var i det närmaste helt okunnig om personerna bakom gravstenarna i St Laurentii kyrka.

Men vi tyckte båda att det var en spännande uppgift.

Vi angrep den först utifrån förre prostens Ulanders bok om St Laurentii och St Drottens kyrkor. En bok som vi visste innehöll det mesta om alla gravarna och om de personer som de avser. Med boken som underlag valde vi ut ett begränsat antal av de närmare 70 gravarna i kyrkan, gravstenar om vars personer vi trodde oss ha möjlighet att komplettera med ytterligare fakta.

Vårt andra steg var att med Ulanders skiss som underlag ge oss in i kyrkan och se var de gravar vi sökte finns. Skissen och uppmätningen gjorde han inför sin bok, som kom ut 1922. Så vår uppgift skulle vara ganska enkel i detta avseende. Så vi plockade fram skissen.

Så enkelt var det emellertid inte. Flera av gravstenarna var flyttade sedan dess. Det blev att söka efter samtliga gravstenar och försöka rita en ny skiss, med den gamla som grund.

Kontentan blev att vi fann att sedan 1920-talet hade förändring skett på följande sätt:

JÄMFÖRELSE MELLAN PLACERING AV GRAVSTENARNA enligt Ulander 1922 och förhållandet 1995.

Flyttade inom koret:

Nr 3, 4, 16, 49, 25, 26, 28B, 34, 44, 50, 53, 64, 65, 67, och 69

Flyttad från vinden till koret:

Nr 81

Flyttade från koret till sidoskeppen:

Nr 1, 13, 21, 17, 52, 59, 60, 66, 68 och 70

Ej återfunna stenar 1995:

Nr 8, 9, 10 och 35

Smärre stenar eller stenfragment finns i koret vilka inte detaljstuderats 1995, varför de kan avse de som ej återfunnits.

Därefter hade vi planerat att fotografera lite exteriört och interiört, som inledning och avslutning till bilderna på de gravstenar vi valt ut. Och det gjorde vi, sedan ägnade vi ett par kvällar åt att flytta stolar och kyrkbänkar, placera ut strålkastare och dessutom, fann vi så småningom, var det nödvändigt att först skura gravstenarna. Nej, vi fuktade dem lätt för att texten bättre skulle synas på dem.

Låt oss nu ge oss i väg till St Laurentii kyrka, vår stadskyrka. Dess ålder vet vi inte exakt, men jag har hört bestämda rykten om att nästa år skall kyrkan fira sitt 700 års jubiléum. Detta därför att man anser att den invigdes år 1296. Jag skulle tro att ni alla sett årtalet på sakristians gavel, men om det är invigningsåret, det tvivlar jag på. Jag tror att kyrkan har ytterligare några år på nacken, men sanningen går ej att ta fram. Att den byggnadsmässigt är starkt influerad av den tysk-danska befolkning vi hade i staden i början av 1200-talet är däremot säkert.

Utanför kyrkan står dess klockstapel från 1583.

Och runt kyrkan, på den gamla kyrkogården, finns flera gravstenar. Den äldsta, som man aldrig brukar kalla gravsten, är runstenen från mitten av 1000-talet. Den har en text som talar om att en far reste reste stenen till minne av sina söner, och är inte det en gravsten, även om sönerna inte är begravda på platsen.

Gunnvat reste denna sten efter Torsten och Torlak, sina söner.

De övriga är i regel ganska svårtydda, utsatta för vädrets makter som de är.

Väl inne i kyrkan fastnar vi för markeringen på väggen som visar de svåra översvämningar som drabbat Söderköping och också dess kyrka.

Låt oss nu behandla ett urval gravstenar i nummerföljd.

Den första stenen är nummer

3. Noah Dandanell + El Stahre

Årtal: 1773

Han anges på gravstenen som ”logarfwaren”.

Vad det skall betyda vet jag inte, är det en form av garvare?

Se Söderköpings skola 1752-1780

Om dessa personer har jag dessutom funnit att

I Söderköpings skola skrevs in 1776 en Noachus Georgius Dandanell, 10 år, och hans broder Johan, 7 år. Den förre lämnade skolan antagligen 1785.

Se SRG 91/31f

Vid förändringen av brännvinsbränningsprivilegierna 1775 diskuterades frågan även i Söderköping och bryggåråldermanden var, 1792 då auktion skulle genomföras på rättigheterna, Noach Dandanell, vars talan fördes av hans son Johan. Man lade anbud på hela verksamheten. Tillsammans med ytterligare ett par personer fick de slutligen hela rättigheten.

Nästa person är mer bemärkt

4. Christerni Christophori + Elisabeth Samu-elis Drysenius

Se Ulander

Texten på gravstenen i är i korthet:

Krister Kristoffersson kyrkoherde och prost i Söderköping, född 27/1 1623 i Eksjö. Lektor i historia i Linköping 1656. Gift 1657 med Elisabeth Drysenius. 1666 kallad till Kuddby, 1674 kyrkoherde i Söderköping. Avsömnade 9 jan 1701. Måkan avled 25/5 1694.

Se SRG 89/60

Enligt Björn Helmfrids Små små ord i Gillets årsböcker, som jag använt mig flitigt av som källa, så berättas det att

Han fick kyrkoherdetjänsten i Söderköping efter det att gamle kyrkoherden Lars Laurin avlidit under höstriksdagen i Stockholm 1672. På ett möte 27/11 föreslog staden prästens måg Olaus Wong, men kyrkoherden i Kuddby Kristoffer Kristoffersson hade tyngre meriter och fick tjänsten.

Jag tror inte att Wong senare misströstade. Han blev domprost.

Se SRG 93/44

2/12 1674 överenskom Christophori om följande gudstjänstordning:

Kl 05.00 ottesång

Kl 06.00 sammanringning

Kl 07.00 sammanringning och bön
Kl 08.00 ringning till mässa (om sommaren)
Kl 10.00 skulle predikan vara avslutad
Kl 12.00 första ringning till aftonsången
Kl 01.00 sammanringning
mm

Ett hårt program, eller hur?

Det finns många notiser i Gillets årsböcker, och de är relativt detaljrika, men jag har här valt att ta med dem mycket översiktligt.

Se SRG 92/58

16/12 1685 hade man överläggningar om gränsdragning mellan stadens och Drottens församling liksom hospitalskyrkan.

Se SRG 93/55

Sommaren 1686 beslöts reparera kyrkogårdsmuren. Prosten m fl bidrog med häst och folk till transporter av materiel.

Se SRG 90/45

Vid sockenstämma våren 1688 beklagade sig prosten över att man inte gjorde åtskillnad mellan otuktiga brudpar och de som begått otidigt sänglag.

Se SRG 90/45

Midsommaraftonen 1688, vid kyrkorådet, opponerade sig Christophori mot att rådmän Henrik Distman tagit sig en liksten utan att betala för den och i den huggit in sitt bomärke. Vid sammanträdet erinrade man om att envar som kände till en ovårdad sten skulle få tillstånd köpa den, men fick inte radera text och bild.

Rådmän Olof Persson fick löfte köpa den kostbaraste stenen och rektor en utan text och bild.

Se SRG 90/20

Sommaren 1690 störtade skolmästargården. Den 11/2 1691 beslöt man under prosten Christophoris ledning att återuppföra den. Det var inte gjort efter 8 år.

Skolmästargården låg på den tiden på det grönområde vi har bredvid muséet och Prästgatan.

Se SRG 90/20

Annandag jul 1692 fick han avbryta sin predikan för att säga åt Nils Gubbe att hålla tyst. Denne hade fått en från orgelläktaren nedkastad sten i huvudet. Ynglingen som kastat sten straffades.

Se Herdaminne 41/503

Ur Herdaminnen får man mycket fakta om prästerna och deras familjer:

Han föddes i Eksjö 27/1 1623. Fadern var borg-mästare. Han blev student i Uppsala 1643, läste utomlands och blev magister där. Lektor i Linköping 1657, prästvigd 1665, kyrkoherde i Kuddby 1666 och i St Laurentii 1672. Prost samma år. Han dog 9/1 1701. Han och maken är begravda i Skönberga, men gravsten finns i St Laurentii.

Hans maka hette Elisabeth Drysenius (+ 1694), kyrkoherdedotter från Vadstena, och syster till Petrus S Drysenius rektor i Söderköping (1666-1693). Via henne m fl är han befryntad med flera rektorer i Söderköping och präster i stiftet.

Släktskapsrelationerna i prästsläkterna ganska komplicerade under den här tiden. Sedan var ju sådan att man kunde gifta sig till en prästjänst, dels genom att gifta sig med förre prästens dotter eller genom att konservera änkan. Detta har skapat ett virrvarr av släktskapsrelationer i stiftet.

Deras barn: Nicoluas (3/8 1658-27/6 1691), utnämnd 12/6 1691 men aldrig tillträdande rektor i Söderköping, Anna (+1665), Maria gift med E Duraes kyrkoherde i Kuddby, Anna (*1670) gift med tullförvaltare och postmästare Brunsvig i Söderköping, Christina (1672-1711) gift med faktor Lars Kant, Elisabeth (1676-1678), Catharina (*1678), Johannes (*1682) och Margareta (1684-1684).

7. Beata Christina Lejonankar 4/6 1775 - 16/8 1828 .

Se Ulander

Fader: Fredrik Vilhelm Lejonankar, konteramiral och av en ätt som härstammade från skottiska köpmän, och moder Hebbbla Kristina Gyllenhammar.

Den här stenen är en av de för oss okända, vi hade hoppats finna mer fakta, men tiden medgav det inte.

11. Pehr Stenkula + Susana Åberg

Köpt stenen: 1772

Ulander:

Hans maka vilar under stenen.

Det var en kort kommentar.

Se SRG 90/27

1756 anförtros Per Stenkula ansvar för en spinnskola i staden och 1757 en yllefabrik. Han drev dem i 20 år och hade filialer i 18 socknar. Verksamheten avvecklades före 1800.

Se SRG 93/14

I maj 1757 klagade magistraten över att anmälningarna till spinnskolan var få.

Se SRG 87/31

I sept 1775 utsågs bl a fabrikör Per Stenkula att sköta förberedelserna för kung Gustav III:s besök på Söderköpings brunn. Stenkula var kassaförvaltare i brunnsrätten och kyrkvärd i staden.

Se SRG 91/5

1791 drev Per Stenkula en spinnskola i Hospitalskvarteret

Se SRG 91/7

1791 var Per Stenkula verkställande ledamot av fattigdirektionen och kallas fabrikör. Han svarade för insamlandet, administrationen och utdelandet av medel. Då gåvorna gavs i mynt som ej kunde omsättas i utdelade gåvor, för stora belopp, fick han den 1/11 beviljat att få 6% ränta på myntväxlingen.

Se herdaminnen 41/609

Per Stenkulas och hans hustrus Christina Elisabeth Hargelius son Per Anders (1777-1838) blev kyrkoherde i Ringarum. Han inskrevs i Uppsala med hjälp av sin fosterbror C G Leopold. Han var en framstående botanist, översättare av franska och skrev en stiftsmatrikel.

Se SRG 82/8

P A Stenkula har också blivit känd för att, som det står i Gillets årsbok:

Vid tegelbrukets sluss uppvaktades kungen under ledning av kyrkherden i P A Stenkula, som förde vit fana och frimurarkors. Kyrkoherden framför sina 40 bönder höll ett kort tal på franska, som till och med beträffande uttalet var bättre än kungens. Kungens svar tolkades till svenska av kronprinsessan.

Detta avser kung Carl Johan och invigningen av Göta Kanal.

Då det på gravstenen anges namnet på hans hustru och i herdaminnet ett annat namn kan det tyda på att han varit gift två gånger.

15. EP-RB, MH-DF, Eric Renberg + Maria Hans-dotter Froman och deras barn

Årtal: 1715

Ulander:

Renberg kallas på stenen ”mäster”.

Nu kommer vi in på en släkt som vi alla i Söderköping känner ganska väl. Renberg är ju ett mycket bekant namn.

Se SRG 90/55

1727 nämnes bröderna Clas och Olof Rehnberg i ett ärende om sämskmakerirättigheter.

Se SRG 93/26

1728 nämnes sämskmakaren Olof Rehnberg som en av de platser i staden där tornväktaren ska ropa ut klockslaget. En annan plats var hos sämskmakaren Joachim Rehnberg.

Se Söderköpings skola 1752-1780

I Söderköpings skola skrevs in 1751 en Samuel Rhenberg, 1753 en Jonas Rhenberg (9 år), 1781 en Joachim Renberg (12 år) och samma år en Olaus Renberg (8 år).

Se Släkten Rehnberg

Om denna släkt finns en hel bok skriven.

Eric Persson Rehnberg nämnes första gången 17/9 1690 då han fick mästarbrev som sämskmakare i Norrköping. Hans ursprung är okänt. I december samma år nämns han som fadder i Söderköpings dopbok. Den 2/1 1691 gifte han sig med Marina Froman (16/12 1664-27/1 1737), dotter till framlidne sämskmakaren Hans Froman i Söderköping, åtminstone sedan 1661. Eric Rehnberg var bosatt i Vintervadskvarteret.

Makarna Rehnberg nämnes som faddrar flera gånger de närmaste år oftast då prominenta söderköpingsbor, ex komministern, collegan, kyrkoherden, borgmästaren m fl, låter döpa sina barn.

Eric avled 15/1 1715. Han, och hans hustru, är begravda i kyrkan, men då gravstenarna flyttades under 1700-talet finns de inte kvar där resp grav ursprungligen låg.

Deras barn var: Annika (*1692), Petter (*1694), Hans (*1694), elev i Linköpings gymnasium, Claes (*1696), Olof (*1698) och Petter (*1701) sämskmakare, Annika (1703-1726) gift med sämskmakare Samuel Hörling.

Sonen Olof (1698-1776) gift med Christina Sachtleben (1706-1785), dotter till sämskmakaren Jochim Nilsson Sachtleben (1677-1751) och hans hustru Christina Svendsdotter Serling. Olof blev ålderman bland sämskmakarna. Liksom hans föräldrar förekommer de som dopvittnen i flera kända familjesammanhang.

Deras barn var: Erik Joachim (1726-1780) sämsk-makare i Norrköping, Joachim (1728-1786), sämskmakare i Söderköping, vars hustru Ulrica sannolikt förestod matserveringen vid Söderköpings Brunn. De bodde på Hagaqvarteret nr 4. När deras son Göran Gustaf döptes fanns Göran Gyllenstierna bland faddrarna. Denna son blev senare guldsmed i Norrköping, precis som senare släkten Sachtleben.

Ytterligare barn var: Johan (*1730), Nils (*1731), Christina (*1734) gift med Johan Schmidt garvare i Söderköping, Mariana (*1736) gift med Johan Hindric Renbom perukmakare i Söderköping, Olof (*1738), Hans Petter (*1739), Samuel (*1740) sämskmakare i Norrköping,

Anna Greta (*1743), Jonas (*1744) och Catharina (*1748) gift med Anders Falk sämskmakare i Norrköping.

Clas Renberg (1696-1749) var gift med Christina Håkansdotter och sämskmakare i Söderköping. De hade barnen Mariana (*1723), Peter (*1725), Catharina (*1725), Erik (*1726) och Håkan (* ca 1734).

Petter (1701-1776) var också han sämskmakare i Söderköping, gift med Elisabet Trybom. De hade barnen Mariana (*1730), Erik (*1731), Nils (*1733), Claes (*1736), Maria Elisabeth/Catharina (*1738) och Erik (*1740).

Författaren till boken om släkten Rhenberg har ännu inte kunnat konstatera släktskap med Renberg, brännvinskungen i Söderköping, men anger att det kan finnas ett sådant samband eftersom denne lära ha besökt författarens farfar i Göteborg och då uppgivit att man var släkt. I Söderköping fanns även två andra släkter Renberg på 1600-talet.

Det vore en intressant forskningsuppgift att se om en relation finns. Det är inte omöjligt och torde inte vara svårt att fastställa. Vår mest kände Renbergs familj såg ut så här:

17. Hindrik Prys
Död 25/2 1588

Nu ger vi oss in på en släkt med flera gravstenar i kyrkan.

Se Ulander

Hindrik Prys var borgmästare i Söderköping 1578.

Om man jämför uppgifterna på stenarna, och med Ulanders noteringar, finner man vad jag ritat på den här översikten:

Staffan Prys (+ 4/9 1588) och hans hustru Brita Persdotter (+27/2 1609) hade minst tre barn. Dessa var dottern Karin (+ 24/12 1588), sonen Lasse (+ 16/11 1585) och sonen Hendrich.

Hendrich uppges som borgmästare i Söderköping 1576-1577 och dels 1578. Hans uppges som död 25/2 1588 resp 20/9 1588. Han var gift med Karin (+ x/5 1564) och de hade dottern Begrta (+ x/5 1564).

Dessutom finner jag, om jag undersöker de källor jag nyttjat, ytterligare några Prysar, nämligen:

Se SRG 47/20

En Staffan Pryz nämns 1524 som borgmästare.

En Henrik Staffansson Prys som borgmästare anges 1572-1578.

1620 anges en Henrik Prys som borgmästare.

En Hans Pryz som detsamma 1630.

Se SRG 80/22

I Söderköping 1580 fanns 14 öretalssatta Söder-köpingsbor som både exporterade och importerade. En av dem var Henrik Prys och han var satt med högst örestal. 8 skeppslaster noteras för honom detta år.

Handeln från Söderköping detta år sträckte sig till bl a Reval, Danzig och Lübeck, Holland, Stralsund och Greifswald. Exporten från Söderköping rörde skinn av olika slag bl a över 400 gråverk, bräder och annat virke ex mastträd. Endast lite järn, ca 30 ton smör, 144 tunnor tjära och endast lite fisk och ca 500 tunnor spannmål. Importen omfattade tygvaror, salt, vin, kryddor, öl, krut, glas, äpplen, sill mm

Se SRG 80/34ff

Toppskiktet i staden 1580 bodde i Vintervadskvarteret. Den relativt ringa utrikeshandeln var ofta kombinerad med annan verksamhet ex jordbruk.

Se SRG 80/49

Henrik Prys var 1580 en av de som arrenderade stadskällaren, stadens förnämsta krog, tillsammans med bl a kyrkoherden.

Detta för närvarande om Prysarna, vi återkommer som sagt till fler stenar.

18. Arent Hubertsson-Fries (+ 29/7 1603)

Se Ulander

Anges som kunglig trädgårdsmästare, sannolikt från Holland.

Stenen utmärker sig för stt speciella utseende.

24. ALS-LMD, S Botvedrason + Lisabet Måns-dotter, två av hans döttrar

Årtal: 1667, resp 14/2

Se Ulander

1668 skänkte borgmästare Måns Eneroths och hans hustru Karin Hindriksdotters två söner Johan och Samuel Bothvidsson ett antependium till kyrkan.

Att det avser denne begravde Botvidsson är jag mycket tveksam till.

29. Johannes H Regnerus + ILD

Årtal: IHR + 28/3 1660

Se Skolhistoria del IV och del XI om R 027

Se Herdaminne 41/481, 41/639

Nu ser vi vad som står i herdaminnet och i Söderköpings skolhistoria om honom:

Johannes Hemengi Regnerus/Regnér föddes 1624 eller 1625 som son till kyrkoherden Hemmingius Stenius i Regna. 1648 började han studera i Uppsala och fick 1651 studiebidrag av Bobergs härad. Han blev magister i Uppsala eller utomlands, troligen i Tyskland. 1658, utnämnd före maj, blev han conrector vid skolan i Söderköping. Den 28/3 1660 avled han och begravdes på Söderköpings kyrkogård. Gravstenen finns dock i St Laurentii kyrka.

Initialerna på gravstenen "ILD" bör stå för en hustru till honom.

Hans bror Nicolaus (+ 1670) blev kyrkoherde i Tåby, brodern Petrus comminister i Skedevi och brodern Elias (+ 1673) detsamma i Ringarum. System Catharina var gift med kyrkoherde Magnus Rosenius i Västra Husby.

Brodern Elias blev 1658, precis när brodern tillträdde, collega i Söderköping, och var kvar till 1668.

31. ISL, Jochom Sachtleben, Jonas Ericsson (+ 11/6 1715), Catharina Nilsson

Se SRG 85/50

Jochim Sachtleben anges 30/6 1656 som korpral i borgargardet.

Se Söderköpings skola 1752-1780

I Söderköpings skola skrevs in 1751 en Johan Sach-leben och en Nicol Sachleben, och 1776 bröderna Joachim (10 år) och Johan Sachtleben (8 år).

Se släkten Rehnberg

Sämskmakare Jochim Nilsson Sachtleben (1677-1751) var gift med Christina Svendotter Serling. Deras dotter Christina var gift med Olof Rehnberg (1698-1776). Jochim blev senare ålderman bland sämsk-makarna.

Barn var bl a Niklas, tröjfabrikör i Stockholm.

Släkten blev senare bl a guldsmeder i Söderköping.

35. Maria H:r Olufz Bodini dotter (22/10 1660- 5/4 1663)

Nu kommer vi till en sten, eller rättare sagt en sten uppdelad på två stenar, nr 35 och 45, som vi inte återfunnit i kyrkan mer än nr 45, dvs halva stenen fattas.

Se Ulander

Bodinus var komminister i Söderköping 1655-1663.

Se herdaminne 41/534, x/74

Olavus Laurentii Bodinus uppges född i Bodal i Ringarum 1625, som son till en bonde. Efter studier i Uppsala blev han komminister i Söderköping 1655, därefter i Norrköping och sedan

kyrkoherde i Västervik 1675. Han var riksdagsman. Han dog 1691. Barnen med Margaretha Maria Jonsdotter, kyrkoherdedotter från Ringarum, var: Jonas (* 1650-talet och + 1696), Maria, Sophia (*1663), Christina och Johan kyrkoherde i Konungsund.

I sitt andra äktenskap, med Christina Mattsdotter, fanns inga barn, men hon hade 12 i sitt första äktenskap med Västerviks borgmästare.

39. Constans Collin (1665 - 1711) + Anna Sithelia (* 1671) och dottern Rebecca Collin

Se Ulander

Lektor i teologi i Linköping, pastor i Söderköping 1701-1711 av en skotsk släkt Besseth, som sådan inskriven vid Uppsala universitet. Fadern hette Nicolaus och det var genom sitt förnamn upphov till sonens nya efternamn.

Versen är värd att läsa upp:

**FROMHET LÄRDOM VETT OCH HEDER
SOM HA LYST I DETTA PAR
OCH HÄR GÖMS I JORDEN NEDER
SKALL DET FOLK SOM LEFVER QVAR
OFVAN JORDEN ALDRIG GLÖMMA
MEN OM DE ÄN TYSTNA AF
SKALL DOCK DENNA STEN OCH GRAF
DERAS NAMN OCH DYGD BERÖMMA**

Se SRG 93/50

Vid sin första sockenstämma 24/1 1701 fick Collin lov att ändra bönestunderna mm

Se SRG 93/50

I december 1702 påtalade Collin slöseriet med dyra talgljus, varför kvinnornas i fortsättningen skulle sättas i en av ljuskronorna.

Se herdaminne 41/504

Född i Norrköping 16/8 1656, fadern var köpman och hade flytt från Skottland av religiösa skäl. Student i Uppsala 1676, magister 1688, prästvigd 1690, rektor i Linköping 1690, lektor 1693 och kyrkoherde i Slaka 1694. Kyrkoherde i Söderköping 1701.

Avled, precis som sin son, i pesten 10/10 1711, begravd på gamla kyrkogården.

Gift 1691 med Anna Sithetius (1671-1745), kyrko-herdedotter från Vreta Kloster. Barn: Johannes (*1691), Maria gift med kyrkoherde J Rydberg Väderstad, Rebecca gift med J Walldorf lektor i Linköping och med N Ekerman kyrkoherde i Flisby, Jacob (1697-1726) postmästare i Söderköping och Västerås, Christina gift med D Pontin kyrkoherde i Törnevalla och J Lidman kyrkoherde i Eksjö, Carl kyrkoherde i Hof, Sven lektor, Johan (1706-1711)

41. INP-MPD, EMD, Johan Nicolai Prytz + Mar-gareta Pedersdotter (+ 1598) och Elisabeth Mattsdotter

Grav nr 41 och nr 42 berör samma personer och här är viktigt att påpeka att det handlar om en familj Prytz inte en familj Prys. I Gillets årsböcker och andra källor stavas dessa namn ofta helt lika, och så kanske det i och för sig skall vara, men det är inte samma släkt eller familj det rör sig om, i alla fall inte såvida jag hittills funnit.

Familjen Prys i Söderköping anses ha sitt ursprung i tyska invandrare, familjen Prytz, kan kanske ha det också, men den har inte sitt ursprung i Söderköping.

Se Ulander

Det anges att prostens initialer på gravarna betecknas med IHP eller INP, och att hans fader hette Nils Hansson.

Även versen här, i översättning, är värd att lyssna till:

O, hur bräcklig hyddan av stoft med dödens pilar,
Pinande hjärtat svårt, spörjer i sorg Margret.
Hon, som varit en gång Prytz trogna, dygdrika maka,
Hans, som vakade här, kämpade kyrkans strid.
Här ligger jag Margaret med tröttnade lemmar och trenne
Döttrar, gångna förut, väntande moder kär.
Kropparna ligga i jordens kalla och isiga sköte,
Själarna vandra där upp i himmelens sol.

Se SRG 92/24

Johan Nicolai Prytz åhör den 22/8 1594 de fattigas synpunkter på hospitalsföreståndaren Hans Jacobsson.

Se SRG 93/51

21/6 1635 bryts en gammal vinkanna sönder i kyrkan för att användas vid tillverkning av en ny. Hans Clas-son Prytz deltog i beslutet.

Se Skolhistoria del XI släkttavla 300 och del VI släkttavla 10, 15 och 16

Se Herdaminnen 41/94, 41/498

Se Herdaminnen 168/60

Stadsskrivaren i Örebro Clas Hansson Prytz och Karin Bengtsdotter hade sonen Johannes/Hans Prytz (* Öre-bro 24/6 1550, + Söderköping 7/11 1637), prost i Söderköping.

Han studerade i Örebro, Arboga och Vadstena och sedan 1572 i Uppsala. Blev collega vid katedralskolan i Uppsala 1573, prästvigd 1580, skolmästare i Arboga 1581, hofpredikant 1589 och kyrkoherde i St Laurentii 27/10 1591, som han genast tillträdde. Han blev prost 1598. Han begravdes av Jonas Petri Gothus den 26/11 1637.

Han var gift två gånger.

Först med Margareta Pedersdotter, död 2/1 1597, dotter till en kyrkoherde i Strängnäs stift. Med henne hade han sonen Claudis Prytz (1585-1658), kyrkoherde i St Olai, sonen Ericus kyrkoherde i Kuddby, sonen Andreas (1590-1655), bl a vid Gustaf II Adolfs hov och senare biskop i Linköping och dottern Marga-reta gift med tre kyrkoherdar i Hällestad. Dessutom två döttrar som ej överlevde honom.

Med Elisabeth Mattsdotter, som han gifte sig med 3/8 1598, död 11/8 1637, dotter till kyrkoherde Mathias Petri i Västra Husby, hade han sonen Johannes Prytz hofpredikant, och döttrarna Catharina/Karin, gift med kyrkoherde J Brask i Veta, brorsson sonson till biskopen Hans Brask, Christina/Kirstin gift med komminister E Gråberus i Söderköping och ev med kyrkoherde B Sundelius i Ö Ny, ev dottern Anna gift med komminister D Kihlman i Linderås och Ingrid gift med Magnus Folkeri Uhr, collega i Söderköping 1610-1622 och sedan kyrkoherde i Mogata. Dessutom sonen Daniel (1609-1659) överstelöjtnant vid Östgöta infanteri och död efter skador vid belägringen av Köpenhamn. Dessutom fanns ytterligare två söner som ej överlevde fadern.

42. INP-EMD, Johan Nicolai Prytz + Elisabeth Mattsdotter

Årtal: 1618

Årtalet på stenen stämmer ej med skriftliga fakta beträffande hans eller hans andra hustrus död.

Se herdaminne

Han lär ha förlorat synen, men fått den åter genom att inhandla ett medel så att han såg igen.

46. Carolus Echman (1686 - 1749)

Se Ulander

Texten på gravstenen i kortform:

Född 1686, 1704 i Uppsala, 1722 i Linköping, 1739 i Söderköping. död 1749. Han har själv författat texten på latin.

Se herdaminne 41/505

Född på Visingsö 14/5 1686. Fadern var senare kyrkoherde i Västra Tollstad. Studier i Visingsö, Lin-köping och från 1704 i Uppsala. Magister 1719, prästvigd 1720, gymnasiadjunkt i Linköping 1722, rektor vid trivialskolan 1722, lektor 1725, kyrkoherde i Landeryd 1737, prost i Norra Tjust 1738, lektor 1738, kyrkoherde i Söderköping 1738.

Död i lungshot 29/6 1749. Ogift. Kunnig. Stiftsbiblio-tekarie 1730-1738.

Har gett ut flera tryckta predikningar.

Hans likpredikan innehåller också en levnadsteckning författad av H J Sivers, vars maka är sannolikt den Sivers döljs under en av gravarna utanför vår kyrka.

47. Jhöran Gyllenstierna + Christina Nilsdotter Gryp

Årtal: 1576

Nu kommer vi till den sten alla brukar känna till pga sin särprägel.

Se Ulander

Ett epitafium i trä i kyrkan anknyter till gravstenen.

Se SRG 90/26

24/7 1753 förekom en riksdagsresolution där Söderköping begärt marknadsplats i St Anna, Snäckvadet eller Herrborum, som beviljades om man kom överens med markägaren lagman Jöran Gyllenstierna. 1756 kom man överens om inre delen av Gropviken.

Se SRG 71/37

Familjen Gyllenstierna har lämnat Fågelvik till familjen Horn. De senare ville inte upplåta fisket där till Björk- och Väderskärs fiskare vilka hade burskap i Söderköping.

Se SRG 93/50

En vinkanna med Gyllenstiernas vapen och årtalet 1656 finns i kyrkan, initialerna JGS och AMP (Manner-sköld), i testamente efter sina två söner och svägerskan Sidonia Mannersköld.

Se SRG 63/32

Anges att hans gåva till kyrkan från 1656 är försedd med initialerna JG och för hans hustru Anna Maria Posse. Kannan ser ut som en ölstånka.

Se SRG 40/22

Gåvan av kannan omnämnes och anges dessutom att 6/7 1656 begravdes 2 söner och en svägerska.

Se SRG 45/23

I Gryts kyrka finns en täljstenstavla med namnet Kristina + 1538 och Anna +1555. Den förra dotter till riksrådet och lagmannen Nils Bosson och gift med Jöran Eriksson. Hennes stoft har flyttats till Söderköping.

Se SRG 43/35

Det Blockska sterbhuset ville under 1700-talet byta gravplats med Gyllenstierna i koret, men så blev det ej.

Se SRG 82/46

Elisabeth Gyllenstierna (1652-1702) blev gift med Clas Rålamb, som genom henne fick Björkvik.

Se Sjögren: Häfte 64/790f

Se NF: 546f

Se Biografiskt lexikon 591f

Släkten Gyllenstierna är ursprungligen dansk. Den var, innan vår Gyllenstierna uppträder, ingift med bl a Karl Knutsson Bonde, Sten Sture.

Flera av Gyllenstiernorna ägde sedan 1500 Torönsborg och sedan 1600-talets mitt Herrborum mfl större sätesgårdar i trakten, vilka rönt olika öden därefter, men på sätt och viss fortfarande är i ägo till ättlingar till Gyllenstiernorna.

Jöran Eriksson Gyllenstierna (+ 1575), skrev sig till Fågelvik, som brändes av Dacke 1542.

1548 ledde han en beskickning till Moskva, 1552 blev han befällhavare på Vadstena Slott, 1554 deltog han i mötet med danskarna i Älvsborg., 1555 blev han befällhavare eller ståthållare på Viborg.

Från 1556 kallas han även riksråd. Han liksom Karl Gera var hertig Erik trogen redan innan Erik XIV:s fader hade död, vilket inte behagade kung Gustav.

1557 blev han hovråd. Blev riddare 1561, 1568 anslöt han sig till hertigarnas uppror. 1568 var han med och förhandlade om fred med Danmark.

1569 blev han åter befällhavare i Vadstena.

Hans sonson Johan Gyllenstierna var den Gyllenstierna som blev riksbekant pga det sk onsdagsbröllopet på Stegeborg, då han gifte sig med Per Brahes dotter Sigrid under beskydd av kung Sigismunds syster Anna.

48. Arffidh Larsson (+ 3/8 1647) + Karin Perds-doter Uter (+ 28/10 1677) och sonen Hindrik Arffvidsson (+ 9/4 1675)

Se Ulander

Arffidh Larsson var borgmästare i Söderköping. Sonen var befallningsman vid Finspång.

Se SRG 85/45

Som borgmästare förmanar han borgarna den 21/1 1638 att hålla gatorna rena, vilket upprepas i flera år.

Se SRG 85/46f

I maj 1638 valdes han till en av tre borgmästare, var och en med sitt ansvarsområde. Det bestod några år, sedan blev man åter två borgmästare.

Se SRG 94/26

15/4 1642 begär han förhör ang utskeppning via Valdemarsvik år 1633 av mastträd.

Se SRG 94/27

I juli 1642 nämnes han åter i en virkesaffär, där han konfiskerat mastträd pga att man sa att det huggits på fel mark.

Se SRG 47/20

Anges Arvid Larsson som borgmästare 1643.

Se SRG 89/55

I november 1646 riskerade borgmästaren och riksdagsmannen Arvid Larsson fängelse för att Söderköping inte betalat sina statsskulder.

49. Staffan Prys (+4/9 1588) + Brita Pers-dotter (+27/2 1609) och hans dotter Karin (+24/12 1588)

Nu är vi tillbaka till en Prys igen.

Se SRG 51/32

Anges att en Staffan, ev Prys, arrenderar en del av Stora Ludderhuvud.

Detta var troligen på 1400-talet.

Se SRG 58/10f

22/7 1535 uppges Staffan Prys ha tagit en kalk om 26 lod i S:t Ilians kyrka som avgift till biskopsfogden Hans Larsson i hans och Gustav Vasas räfst efter kyrkosilver.

Se SRG 47/20

En Staffan Pryz nämns 1524 som borgmästare.

En Henrik Staffansson Prys som borgmästare anges 1572-1578.

1620 anges en Henrik Prys som borgmästare.

En Hans Pryz som detsamma 1630.

Se SRG 89/57

1660 ägde Staffan Prys och därefter hans dotter Anna en av varubodarna vid rådhusets södra eller östra vägg. Den ansågs förfallen och nedrutten.

På mig verkar det ganska osannolikt att det är denne Staffan Prys som avses, utan snarare den vi tidigare såg verksam som borgmästare i början av 1600-talet. Släktskapsförhållandena för släkten Prys vore onekligen intressanta för ett smärre forskaruppdrag.

52. Carl Gera (+25/6 xx66) + Kärstin Benghts-dåtter (17/8 xx60) och deras son Holger Gera (+18/4 xx66)

Se Ulander

Några Gera-personer:

Knut Niklissson Gera
1400-talets förra hälft
Björkvik

Karl Knutsson Gera

Holger Karlsson Gera
ca 1470-1541
Björkvik, Ollonö
lagman i Östergötland, Småland mm
? Nilsdotter Grip

Karl Holgersson Gera Göran Holgersson Gera
-25/6 1566 i Kumla -18/5 1588
Björkvik, Ollonö
lagman i Östergötland mm lagman i Västmanland, Dalarna mm
% 7/10 1558
Kärstin Benghtsdotter
- 17/8 1560

Holger Karlsson Gera
- 18/4 1566

Holger Karlsson Gera (ca 1470-1541) hade sönerna Karl Karlsson Gera, riksråd och lagman i Östergötland, och Göran Holgersson Gera, riksråd och lagman i Västmanland, Dalarna och Östergötland (+1588).

Ulander måste ha skrivit fel beträffande "efternamnet" på Karl.

Se SRG 89/23f

Beskrives en återfunnen gravsten tillhörande Gera i Östra Ryds kyrka till minne av Jöran Holgersson Gera.

Se SRG 80/16

Uppges att 1571 hade Jöran Gera två tjänare i Söderköping

Se SRG 93/50

Orgelverket före Nordströmsorgeln i S:t Laurentii kyrka uppges skänkt 1560 eller 1588 av Holger Karlsson Gera, sannolikt dock ännu tidigare och före hans död 1541.

Se Sjögren: Häfte 64/775

Se NF: 866

Se Biografiskt lexikon

Holger Karlsson Gera var bl a hövitsman på Stegeborg 1514 och stödde Kristian II vid erövringen av Sverige. Efter nåd blev han lagman för Östergötland 1525 och fick åter Stegeborg 1528.

Karl Holgersson Gera dog den 25/7 1566 i Kumla.

Han sattes i skola i Königsberg 1533-1539, i Wittenberg 1539- , var småsven hos Gustav I 1542-, häradshövding i Skärkind från 1543 till minst 1563, tjänstgjorde på Viborg 1555, riksråd sedan 1560, lagman i Östergötland 1560-, friherre 1561, ståthållare över Småland 1561-1566, kunglig sekreterare 1562, ståthållare i Blekinge 1564.

Hade i förläning socknar och häradar, nämligen Östra Ryd och Yxnerum 1548-1566, Uppvidinge 1550.1555, Kinda 1556-1560, Mo och Frökind 1561, Östra Husby 1561-1562, Björsäter och Västra 1561-1566, Nordvidinge 1562-1566.

Gift sig 7/10 1558 med Kristina Bengtsdotter, + 17/8 1560, dotter till riksrådet Bengt Nilsson (Färla) och Bengta Åkesdotter (Tott).

Var kungens sändebud till kejsar Karl i Worms 1541, till Danmark 1548 och i kriget Finland-Ryssland 1555.

1559 var han ett av sändebuden som skulle fria till drottning Elisabet i England.

Släkten Gera ägde under 1500-talet Björkvik i Östra Ryd. Godset övergick sedan till Oxenstierna och en tid också Gyllenstierna och sedan Rålamb, Banér, Adels-wärd och senare Abelin.

54. Anna Elisabet Brytzenia (1703 - 1742), dottern Hedwig Skunck (1728 - 1745)

Se Ulander

Dotter till kyrkoherde Martinus Brytzenius i Vinner-stad och gift med J Skunck collega i Skenninge och systerdotter till Carolus Echman, kyrkoherde i Söderköping. Gravstenstext av morbror Carolus Echman.

Den är delvis värd att åhöra

DEN VACKRASTE BLOMMA ÄR SLAGEN OMKULL

**OCH LIGGER HÄRUNDER FÖRVANDLAD I MULL
DEN MISSUNTA JORDENES STACKOTA FRÖGD
ÄR NU BLIFWEN EVIG I HIMMELENS HÖGD**

Se Söderköpings skola 1752-1780

I Söderköpings skola skrevs in 1751 en Johan Skunck. Han lämnade skolan 1755.

Se herdaminne x/309

Fadern föddes i Gryt 1670 och dog i Stockholm 1728. Han blev magister i Greifswald, krigspräst i Polen, rektor i Vadstena och kyrkoherde i Vinnerstad 1711. Han avsattes 1729.

60. Hendrich Prys hustru Karin och deras dotter (x/5 1564)

Så åter igen två stenar med familjen Prys.

Se Ljung

Bland borgmästarna i Söderköping anges:
1458-1460 - Staffan Persson

1517, 1524 - Staffan Prys, som levde ännu 1549

1566, - 1579 - Staffan Prys son Henrik Prys, som 1571 var stadens rikaste och 1552 hade betalat böter för olaga silverköp.

Se SRG 47/20

En Staffan Pryz nämns 1524 som borgmästare.
En Henrik Staffansson Prys som borgmästare anges 1572-1578.
1620 anges en Henrik Prys som borgmästare.
En Hans Pryz som detsamma 1630.

Se SRG 89/52

1629 anges Hans Prytz som rådman i Söderköping

61. Staffan Prys son Hendrich Prys (+ 20/9 1588) och Staffan Prys son Lasse Prys (16/11 1585)

68. Knut Larsson + Karin Erichz, EKS-KKD, LKS-MKD och årtalet 1676, Noach Dandanell + El Stahre och årtalet 1773

Den här stenen har delvis samma namn som en vi tidigare tittat på, men också ett par andra namn:

Se SRG 89/64

Anges en rådmann Knut Larsson i Söderköping, som boende vid en bro som på sätt han blivit "namngivare" åt .

81. Arvid Laurentii (* 1637) + Beata Johans-dotter (* 1642)

Se Ulander

Avser Arvid Larsson uppbördsfogde i Söderköping.

Se SRG 90/43

Vid rådstugann 4/4 1665 anges Arvid Larsson som accisskrivare och såsom försumlig. Den som skulle betalat till honom säger sig dock ha lagt pengarna i rätt säck, men Arvid skulle efter ett fullt rus ha glömt säcken.

Se SRG 85/65

27/11 1672 behandlas en fråga om mässingstull där Arvid Larsson beslagtagit mässingen.

Se SRG 85/64

10/12 1674 anges en tullförvaltare Arvid Larsson som redogör för en ny tullstugas placering och vissa markproblem med Bossgård.

Se SRG 94/35

Tullförrättaren Arvid Larsson nämnes 17/11 1677 vid accis för bryggning och slakt vid marknadsplatsen i Valdemarsvik.

Se SRG 93/45f

Tullförrättaren Arvid Larsson inspekterade x/8 1680 gärdesgården vid väster tullport, och fick den åter upprättad.

Se SRG 85/70

29/11 1684 nämnes tullaren Arvid Larsson i samband med att några båtar smitit förbi tullen

79. Sophie von Echstedt (16/5 1807 - 21/7 1847)

Så har vi lämnat kyrkans inre, för att ta del av stenen med den välkända texten: ”Hon kom hit att söka sin hälsa men fann sin graf, ömt sörjd af mor och syskon”.

Vår titt på några av gravstenarna och deras personer är slut och jag hoppas att du fått en inblick av vilka som döljer sig här i vår kyrka.

Och till slut vill jag bara visa vilka källor vi använt vid vårt arbete. Det finns åtskilliga fler att gräva i, men då blir arbetet sådant att man kanske bör koncentrera sig på enbart en släkt eller någon enstaka person.

KÄLLOR:

Hugo Ulander: St Laurentii och St Drottens kyrkor, Söderköping 1922

Ola Lönnqvist: Söderköpings skola 1752-1780, uppsats i lokalhistoria vid Linköpings Universitet 1993

Ola Lönnqvist: Söderköpings skolhistoria, pågående forskningsarbete kring skolans rektorer och lärare, skilda delar

St Ragnhilds Gilles Årsbok (SRG), skilda år och skilda författare. (xx/xx) anger år och sida.

Setterdahl/Westerlund: Linköpings stifts herda-minne, skilda delar och skilda år.

Bertil Rehnberg: Släkten Rehnberg, Göteborg 1991

Otto Sjögren mfl: Sverige, skilda häften och skilda år. (64/xxxx) anger häfte och sida.

Nordisk familjebok (NF), Malmö 1959

Sven Ljung: Söderköpings historia intill 1568, Söderköping 1949

Biografiskt lexikon

EJ använd källa, men som borde använts:

K-A Ydén: Uppmätning av gravarna i S:t Laurentii år 1888

Trolig källa, som ej sökts och EJ använts:

Noteringar ang gravarna i samband med omflyttning av desamma i mitten av 1700-talet.